

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 3 (53)
ЧЕРВЕНЬ 2015 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

● МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

ВІДЗНАЧИЛИ СПІЛЬНО

5 червня, у Всесвітній день охорони навколишнього середовища, Карпатський біосферний заповідник разом із німецьким Університетом сталого розвитку (м. Еберсвальде) та румунським природним парком «Гори Марамуреш», за участі представників органів місцевого самоврядування, лісгосподарських підприємств, національних природних парків, що прилягають до українсько-румунського державного кордону, чисельної групи студентів із Німеччини, Великобританії, США, Пакистану, Бангладешу, Туреччини та інших країн, котрі навчаються в німецькому Університеті сталого розвитку, провели засідання міжнародного «круглого столу» на тему «Проблеми створення та функціонування транскордонних біосферних резерватів на прикладі проєктованого українсько-румунського транскордонного біосферного резервату в Марамороських горах».

Відкриваючи зібрання, автор цих рядків наголосив, що, відповідно до оприлюдненого днями звіту Фонду глобальних проблем, серед 10 найсерйозніших загроз людству, які можуть його спіткати уже найближчим часом, на першому місці можливих глобальних катастроф знаходиться екологічний крах. Тому для науковців, громадськості та місцевих органів влади надзвичайно важливим є зменшення ризику цих загроз, оскільки глобальні екологічні проблеми накопичуються якраз на місцях. Найбільш вразливі у цьому контексті – гірські території.

Вітаючи учасників зібрання, голова районної ради Михайло Фірка відзначив важливу роль у цьому плані природоохоронних територій, поглиблення міжнародної співпраці та підвищення рівня екологічної культури і свідомості населення. За вагомих внесок у поглиблення українсько-німецького та українсько-румунського співробітництва в сфері охорони природи та пропаганди ідей сталого розвитку в Україні він вручив почесні відзнаки районних держадміністрацій та ради професору, науковому співробітнику німецького Університету сталого розвитку П'єру Ібішу та Ларсу Шмідту і науковому співробітнику румунського природного парку «Гори Марамуреш» Крістіні Поп.

Під час «круглого столу» заслухано та обговорено доповіді: «Розробка та створення транскордонних біосферних заповідників: можливості та перешкоди» (професор П. Ібіш), «Історія, проблеми створення та соціально-економічне значення проєктованого транскордонного біосферного резервату в Марамороських горах» (професор Ф. Гамор), «Сучасний стан і проблеми створення біосферного резервату на базі природного парку «Гори Марамуреш» в Румунії» (науковий співробітник К. Поп), «Співпраця щодо збереження природи через державні кордони: на прикладі Фінляндії» (професор М. Вельп), «Українсько-румунський транскордонний біосферний резерват у Марамороських горах – питання й відповіді» (науковці В. Покиньчереда та Ю. Беркела) тощо. Власні погляди на цю проблему висловили заступник директора Національного природного парку «Верховинський» Д. Стефлюк та в. о. директора Національного природного парку «Черемоський» К. Танасс.

Багато ідей та важливих пропозицій висловили студенти німецького Університету сталого розвитку, які протягом тижня вивчали на прикордонних територіях Карпатського біосферного заповідника та румунського природного парку «Гори Марамуреш» екологічні та соціально-економічні проблеми.

Того дня, за участі науковців Карпатського біосферного заповідника, відбулася також студентська наукова конференція. А з нагоди десятиріччя підписання угоди про співпрацю між німецьким Університетом сталого розвитку (Еберсвальде) та Карпатським біосферним заповідником, в супроводі самодіяльного народного оркестру гуцульських інструментів районного Будинку культури, пройшов урочистий вечір інтернаціональної дружби.

Федір ГАМОР, доктор біологічних наук, професор, заслужений природоохоронець України, заступник директора Карпатського біосферного заповідника.

● ПРЕЗЕНТАЦІЯ ІДЕЇ

СТВОРЕННЯ ЕКОЛОГО-ТУРИСТИЧНОГО ВУЗЛА

24-25 квітня, з ініціативи доктора економічних наук, професора, члена-кореспондента Національної аграрної академії наук Михайла Лендєла, в Ужгороді відбулася міжнародна науково-практична конференція «Інвестиційно-інноваційні засади розвитку національної економіки в ринкових умовах». Її співорганізаторами виступили: Ужгородський торгово-економічний інститут КНТЕУ, Мукачівський держуніверситет, Карпатський університет ім. Августина Волошина, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього НАН України», УжНУ, Пряшівський університет (Словаччина), Вища школа м. Ніредьгаза (Угорщина) та Технічний університет м. Габрово (Болгарія). У роботі конференції взяли участь більше ста науковців, у т.ч. до сорока докторів наук та академіків з усіх куточків України та сусідніх європейських країн.

Для науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів та студентів, які займаються проблемами розвитку економіки, випущено збірник тез доповідей учасників конференції обсягом 491 сторінок. У виданні вміщено 254 статті, де розглядаються питання інвестиційно-інноваційного розвитку економіки, досліджуються теоретичні та практичні аспекти інвестиційно-інноваційної діяльності на національному та регіональному рівнях, проблеми удосконалення системи управління виробництвом на інноваційній основі та розвитку підприємництва і сільських територій, використання інструментів менеджменту, маркетингу та фінансово-облікового забезпечення інвестиційно-інноваційних процесів. Значну увагу приділено

моделюванню економічного зростання регіонів.

На пленарних засіданнях у доповідях та виступах: професора Михайла Лендєла – завідувачого кафедрою менеджменту туристичного та готельного бізнесу Ужгородського торгово-економічного інституту, Михайла Поповича – першого заступника голови обласної ради, директорів: Міжнародного інституту людини та глобалістики «Ноосфера» (Ужгород), інституту аграрної економіки Національної аграрної академії наук, академіка НАН України, інституту регіональних досліджень ім. М.І.Долішнього Національної академії наук України, Олега Лукші, Юрія Лупенка, Василя

на 2-ій стор.

СВЯТКУВАЛИ ЮВІЛЕЙ Л. ВАГНЕРА

14-16 травня, у Берегові, на базі Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, відбулася міжнародна наукова конференція «Внесок натуралістів-аматорів у вивчення біологічного різноманіття», присвячена 200-річчю від дня народження Людвіга Вагнера. Її співорганізаторами, разом із Закарпатським угорським інститутом, виступили інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, Ужгородський національний університет, Закарпатський краєзнавчий музей та Угорський природничий музей із Будапешта. Понад сто науковців провідних наукових центрів із Києва, Львова, Харкова, Одеси, Дніпропетровська, Ужгорода та інших міст України, а також Угорщини, Німеччини, Польщі, Словаччини та Нідерландів представили ґрунтовні й надзвичайно цікаві матеріали про аматорство, як важливий феномен у науці загалом, і зокрема про роль аматорів у дослідженні флори та рослинності у Європі.

Історія науки, зокрема природничих дисциплін, знає

багато імен дослідників, які не за своїми основними спеціальностями, зробили унікальний вклад у дослідження рослинного і тваринного світу, створення дендрологічних та ботанічних садів тощо. Так, наприклад, Микола Кашенко – лікар за професією, один із перших дванадцяти академіків Академії наук України, нарівні з Іваном Мічурінім, стояв біля витоків промислового садівництва у Сибіру, є одним із найвідоміших вчених з інтродукції, акліматизації та селекції плодівих культур. Польський випускник правничого відділення Ягеллонського університету, доктор права, мандрівник по Південній Америці Хуго Запалович, зібрав оригінальний флористичний, фауністичний та культурологічний матеріал, склав геологічну мапу Патагонії, вніс вагомий внесок у вивчення флори Карпат, написав чотири томи з критичного аналізу рослинності Галіції та описав багато нових видів рослин для науки. Відомий закарпатський самородок Антоній Маргітай – вчитель математики і фізики Мукачівської

на 2-ій стор.

СТВОРЕННЯ ЕКОЛОГО-ТУРИСТИЧНОГО ВУЗЛА

на 1-й стор.

Кравців, Віктора Беда – ректора Карпатського університету ім. Августина Волошина, Дасіслави Петрової – доктора наук, доцента Болгарського технічного університету із міста Габрово, Михайла Пітюліча – завідувача відділом моніторингу Мукачівського ДУ, Ігора Брітченко – завідувача кафедри фінансів Ужгородського торгово-економічного інституту та інших запропоновано чимало важливих для реформування та сталого розвитку України ідей та концепцій.

Автор цих рядків привернув увагу до проблем транскордонного українсько-румунського двостороннього співробітництва. Для цього, у рамках виконання пунктів 9 та 11 Плану заходів, затверджених Кабміном України з питань сталого розвитку регіону розташування букових пралісів, як єдиного в Україні природного об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО, запропоновано опрацювати проектну ідею щодо створення Рахівського транскордонного українсько-румунського еколого-туристичного вузла, як ще одних українських воріт через Румунію до Євросоюзу.

Ця ініціатива передбачає: по-перше, проведення реконструкції 21 км залізниці на ділянці Рахів – Валя Вишеулуй (Румунія) на європейську вузьку колію, яка діяла тут до другої світової війни, та відбудувати зруйнований міст через Тису на українсько-румунському кордоні у селі Ділове.

По-друге, відновлення руху історичних потягів із Рахова до Будапешта та Праги й організація прямого транскарпатського залізничного сполучення через Рахів із Львова та Києва до столиці втраченої Трансильванії – міста Клуж Напока (відстань до якого по існуючій залізниці від Рахова, всього близько 200 км), одного з найбільших, не

тільки румунського, але й європейського промислового, культурного та туристичного центру (до речі, звідси, всього за 25 євро літаком за дві години можна дістатись навіть до Парижа).

По-третє, спорудження у якості привабливих туристичних атракцій в Рахові, на місці злиття Чорної та Білої Тиси, інформаційно-туристичного центру «Тиса єднає європейські народи» та фолікультора до вершини гори Терентин (близько 1400 м. н.р.м.), яка є найкращою панорамною оглядовою точкою в усіх Українських Карпатах та ідеальним місцем для розміщення гірськолижних витягів. Звідси, як на долоні, видніються захоплюючі гірські панорами, в т.ч. Говерла та всі найвищі вершини Чорногори, Свидівця, Горган та Марамороських гір.

По-четверте, завершення процесу створення українсько-румунського транскордонного біосферного резервату ЮНЕСКО у Марамороських горах, будівництво на гірському курорті Кваси міжнародного навчально-дослідного центру букових пралісів та сталого розвитку, як основи для реалізації концепції створення на Закарпатті «Екологічного Давосу» тощо.

До речі, реалізація цих ідей передбачена протоколами намірів про поглиблення співпраці між повітовою радою румунського повіту Марамуреш та районними держадміністрацією й радою.

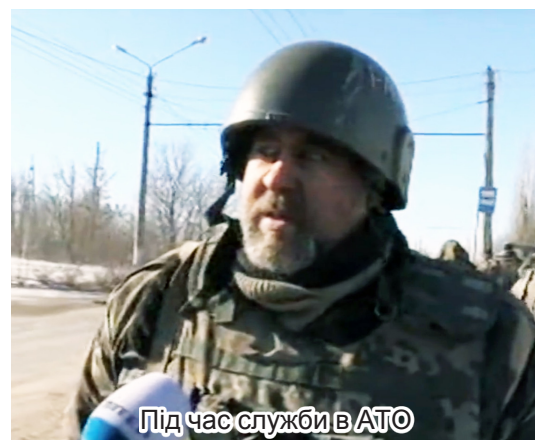
Важливо також, що у цьому контексті 25 квітня ц.р. т.в.о. голови РДА Віктор Медвідь, за нашої участі, уже детально опрацював із директорами полтавської компанії «Poltava SKI» Антоном Фалтінським та сумської компанії «Компресор-маш» Геннадієм Чистовським практичні аспекти залучення інвестицій в розбудову туристично-рекреаційної інфраструктури у високогір'ї Українських Карпат.

Федір ГАМОР.

Є ТАКИЙ ОБОВ'ЯЗОК:

Ігор КАЛЬБА – завідувач Музеєм екології гір Карпатського біосферного заповідника, демобілізований з АТО:

До участі у бойових діях проти сепаратистів ЛНР та ДНР, а також зазіхань Росії на цілісність нашої держави, долучаються все більше патріотів. В їх числі – й працівники Карпатського біосферного заповідника, зокрема, вже демобілізовані з АТО Ігор Кальба, Леонід Ковальов, а також доброволець Мирослав Кабаль, ті, хто виконує свій патріотичний обов'язок: Павло Юркуц, Йосип Бундзяк, Василі (батько і син) Вербіцькі, Юрій Попович та Геннадій Бочкор. У публікації, яку пропонуємо читачам, мова йде про враження і думки з приводу перебування в АТО, якими поділився з читачами «Вісника КБЗ» І. Кальба. Він також розповів про своє подальше життя після повернення додому.

У районній пресі повідомлялося, що військовослужбовці, які після демобілізації повернулися зі Сходу, створили громадську організацію «Спілка учасників АТО «Рахівський едельвейс». Очолив її Ігор КАЛЬБА – боець 128-ої гірсько-піхотної бригади, яка тривалий час була у найгарячіших точках фронту, зокрема брала участь у боях біля Дебальцевого. Наприкінці лютого, разом з іншими побратимами, повернувся до рідної домівки у Рахів після ротації.

Завідувач Музеєм екології гір Карпатського біосферного заповідника Ігор Кальба отримав повістку навесні минулого року, під час першої хвилі часткової мобілізації. Свого часу служив у прикордонних військах, давав присягу на вірність народо́ві України, тому вважав за необхідне виконати конституційний обов'язок її громадянина.

Піви́рок проходив службу в райвійськкоматі: спочатку як механік-радіотелефоніст, згодом, як начальник відділення зв'язку та інформатизації, здійснюючи комплекс заходів, спрямованих на дотримання законодавства про мобілізацію. У листопаді його направили до 128-ої гірсько-піхотної бригади і після двотижневого бойового з'ясування, разом з іншими, вирушив виконувати поставлені бойові завдання у Донецьку область. Боротилися. Вільховатка, маючи обладнані польові пози-

ції, на яких можна було більше-менш безпечно перечекати артилерійські обстріли. Ази ведення боїв пізнавав безпосередньо на блокпостах, позиції яких займав військовий підрозділ. Активні обстріли важкою ворожою артилерією почалися 6 січня, коли всі християни святкували Святий вечір. Недостатнє матеріальне забезпечення компенсувалось дружбою, взаємовиручкою та гумором. Пережити труднощі і не впасти у відчай допомагали друзі, яких там знаходиш дуже швидко. Адже на війні людину видно, як на рентгені. На жаль, деякі із них назавжди залишились на Донбасі.

Найважчим був вихід із «Дебальцівського оточення», коли ворожі засади, розміщені через кожні 200-400 метрів, обстрілювали колону наших військових.

– Насправді війна виглядає жахливіше, ніж показують у новинах, – каже учасник АТО. – Коли потрапляєш у її реальність, спочатку скоує страх за власне життя і туга за рідними. І це – нормальна людська реакція. Таких моментів було багато. Не існує якоїсь конкретної інструкції, як поводитися, коли ніби-то оголошено перемир'я, а бойовики обстрілюють зі стрілецької зброї, артилерії, мінометів, гранатометів чи зенітних установок, гинуть люди та летить кров. Але коли від отриманих знань залежить життя, дуже швидко навчаєшся, по-

ступово адаптуєшся. Де гаряче, хлопці б'ються, де простіше – пильнують, переміщуються, працюють, волонтери везуть допомогу... Перебуваючи на фронті, усвідомлюєш головне: не маєш права залишити позиції, бо підставиш друзів, які можуть загинути через тебе.

Поки що Ігор воліє не оприлюднювати власних роздумів про неповноцінність перемир'я, гірку правду про організацію відведення наших військ з Дебальцевого, як підбирали «трюхсотих» та про інші жахіття кровопролитного протистояння на сході України. Вороже сприйняття українських силовиків жителями Донеччини та Луганщини «оправдовує» пропагандою кремлівської інформмашини, котра впродовж багатьох років насаджувала місцевому населенню міфи про «бандерівців», фашистів та Донбас, який годувє всю Україну.

За його словами, у зоні АТО найбільше захисників – із Центральної та Західної України. Психологічно стійкіші та витриваліші – бійці старшого віку, які мають певний життєвий досвід, а також добровольці, які пішли на фронт за покликом і переконаннями. Великий обсяг роботи, особливо у матеріально-продовольчому забезпеченні, виконують волонтери.

– Основну підтримку надавали саме вони, – каже військовослужбовець. – Ми її

СВЯТКУВАЛИ ЮВІЛЕЙ Л. ВАГНЕРА

на 1-й стор.

гімназії, написав в 1923 році наукову монографію «Взносы къ флорѣ Подкарпатской Руси», а викладач грецької та латинської мов Ужгородської королівської гімназії Іштван Лаудон створив в Ужгороді відомий екзотичний дендропарк тощо.

Відкриваючи Міжнародну наукову конференцію, президент Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II Ілдіко Орос та ректор цього інституту, доктор біологічних наук, іноземний член Угорської Академії наук, професор Йосип Сікура, наголосили, що до таких знаменитих особистостей належить ім'я службовця, контролера та касира Рахівського Королівського лісового управління, першодослідника флори Мараморощини Людвіга Вагнера. Він став аматором-першодослідником природи Карпат, результати яких стали

широко відомими всередині дев'ятого століття в наукових колах Європи.

Народився Людвіг Вагнер 10 лютого 1815 року в Богдані (Tiszabogdan) комітату Мараморш (нині Рахівський район Закарпатської області). Закінчив Мараморш-Сігетську та Кошицьку гімназії. Працюючи спочатку в Сігеті комісаром по перевезенню солі у Королівському управлінні шахт та тваринництва, а потім у Хустському та Рахівському королівських лісових управліннях, захопився колекціонуванням та створенням гербарію рослин. З 1837 до 1886 років створив персональну гербарну колекцію, яка складала 40 тисяч зразків, і сьогодні зберігається в Угорському природничому музеї. До однієї тисячі його гербарних зразків є у гербаріях УжНУ та Закарпатському краєзнавчому музеї.

Людвіг Вагнер одним із перших серед угорських ботаніків у 1846 році вступив до Віденського ботанічного товариства, а в 1876 році опублікував ґрунтовну наукову працю про рослинний світ комітату Мараморш, у якій описано до тисячі видів рослин. Для кожного виду названо місцезростання, його екологічну характеристику та час цвітіння. А у Світовій ботанічній номенклатурі двом таксонам рослин присвоєно видову назву Вагнера.

Про все це, а також про наукове значення досліджень Людвіга Вагнера та інших аматорів-натуралістів, про сучасні наукові розробки у галузі природничих наук йшлося у доповідях Єви Андрик (Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II), Кароля Корачоні (Німеччина), Данієла Піфко (Угорський природознавчий музей, Будапешт), Мирослава Шевери та Ірини Дудки (Інститут ботаніки ім. М.Г.Холодного НАН України),

Збігнева Собіша (Померанський університет, Польща), Атілло Шабо (Біологічна лабораторія на Балатоні, Угорщина), Юрія Чернобая (Природознавчий музей НАН України) та багатьох інших.

У доповіді «Про внесок Карпатського біосферного заповідника у вивчення та збереження біологічного різноманіття на Мараморощині» автор цих рядків привернув увагу до значного зростання останніми століттями антропогенного навантаження на природні екосистеми, які досліджував Л. Вагнер. А це призводить до необхідності не тільки вивчати, але й вести активну роботу щодо збереження рослинного і тваринного світу. На це спрямовує діяльність Карпатський біосферний заповідник, який сьогодні охороняє найбільш унікальні ділянки історичної Мараморощини. Ці території зараз стали всесвітньо відомими, адже заповідник входить до Всесвітньої мережі біо-

сферних резерватів ЮНЕСКО, чотири рази нагороджений Радою Європи Європейським дипломом. Його букові праліси у складі українсько-словацько-німецької номінації «Букові праліси Карпат та давні букові ліси» входять до переліку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, а водно-болотні угіддя Мараморощини охороняє Рамсарська конвенція.

Для фахівців у галузі біології, охорони природи та історії біологічної науки, вчителів шкіл, студентів вищих навчальних закладів, а також освітан та краєзнавців, опубліковано збірник матеріалів конференції, до якого включено 115 статей на 676 сторінках.

Учасники конференції взяли участь у відкритті меморіальної скульптури на честь Людвіга Вагнера у Хусті, де він похоронений, та відвідали Буштинські реліктові діброви в Тячівському районі.

Федір ГАМОР.

ЗАХИЩАТИ УКРАЇНУ!

відчували дуже сильно. Можна сказати, «армія, що дала – те дала», а рештою переймалися волонтери. Велика подяка за вагомий співучасть у вирішенні наших проблем усім, хто возив нам продукти та одяг, купував бронезилети та каски, форму і берці, збирав гроші на тепловізори, прилади нічного бачення, іншу амуніцію, доставляв листи, малюнки та обереги, виготовлені руками підростаючого покоління. Був випадок, коли до нас привезли допомогу з Ужгорода. 80-річний мешканець обласного центру на власну «куцу» пенсію купив 10 пар капчурів і поклав у них цигарки, які на фронті – найбільший дефіцит, із листами подяки. Сльози наверталися на очі, коли отримували маскувальні сітки, «кікімори», жовто-блакитні браслети, виготовлені дитячими ручками. І такі випадки – не одинокі. Окремих слів вдячності заслуговують лікарі та інший медперсонал, котрі в екстремальних умовах рятують та доглядають поранених.

І. Кальба твердо вірить, що повернутися додому цілим та неушкодженим йому допомогла Божя опіка та материнська молитва. Підтримували бойовий дух і думки про доньку Анжеліку та Роксолану, а також телефонні дзвінки від дружини, яка надзвичайно хвилювалася. У їхні теплі обійми батько і чоловік потрапив увечері 25 лютого, коли разом з тринадцятьма військовослужбовцями 128-ої гірсько-піхотної бригади з Великого Бичкова, Костилівки, Ясіня вийшов із волонтерського бусика, котрий доставив їх до райцентру. Для хлопців було несподіванкою, що громадськість зустрічає їх із небезпечного відрядження, як справжніх героїв-захисників. Хоча наступні дні мирного життя були незвичними. Після перебування на передовій здавалося, що оточуючі живуть якимось не так. Коли там – ризик, небезпека, стріляють, тут переймаються зростанням цін, стрибком долара, хтось намагається уникнути мобілізації, призову на строкову військову службу...

Зустріч з учнями в школі

Але поступово адаптувався, вийшов на роботу. Постійно передзвонювалися з бойовими побратимами. Виникла потреба зустрічатися, вирішувати спільні питання, а разом з цим – ідея створення Спілки учасників АТО. Об'єднуючим ланцюгом в цьому питанні стала волонтер Сніжана Тулик, яка об'їздила із допомогою, зібраною небайдужими мешканцями району, кожен «гарячу точку» на сході, знає всіх бійців у обличчя. Посприяли з підготовкою та реєстрацією установчих документів громадської організації органи влади.

– Очікуємо, що громадській організації, як юридичній особі, буде легше вирішувати питання воїнів АТО, а саме: захищати свої права і вимагати від чиновників тих пільг, які належать воїнам за законом, – впевнений керівник спілки «Рахівський едельвейс». – Основна наша мета – забезпечення законних прав та інтересів учасників АТО та бойових дій, членів сімей загиблих. На даний час керівники району та міста активно ідуть на зустріч учасникам АТО: прийняли рішення про виділення матеріальної допомоги та земельних ділянок. Після повернення додому більшість бійців потребують медичної допомоги і в цьому нам допомагають лікарі районної лікарні. Не одного побратима поставили на ноги у терапевтичному та неврологічному відділеннях. Безкоштовні діагностика та лікування дають змогу швидше повернутися до

цивільного життя. Спільними зусиллями плануємо зробити процес адаптації демобілізованих до мирного життя менш болісним, надавати допомогу тим, хто збирається на службу, а також спілкуватися з призвонниками та ділитися досвідом, навчати їх. Адже зараз потрібно докласти чимало зусиль, аби підготувати патріотично налаштований та добре вмотивований на захист рідної землі резерв. Військовозобов'язані мають усвідомити важливість мобілізації. Воїни, котрі тривалий час перебувають у зоні АТО, потребують ротації. Не може бути так, аби одні й ті ж люди несли на собі весь тягар із захисту країни, а інші дивилися сюжети про них по телебаченню. Не думаймо, що можна зараз відсидітися вдома. Якщо не чинити опору, то територія загарбання збільшуватиметься. І борони Боже, щоб «метастази» війни підійшли до території, де живуть наші батьки та діти. Стати в обороні рідної Держави – патріотичний і громадянський обов'язок кожного свідомого українця.

Організатори ГО «Рахівський едельвейс» закликають всіх учасників АТО, волонтерів, а також родичів загиблих під час виконання бойового завдання до їхньої організації. Демобілізованих зі служби військових просять звертатися до них із будь-якими проблемами.

Ярослава ПИЛИП'ЮК.

СЕМІНАР У «МЕДОБОРАХ»

18-20 травня ц.р. у природному заповіднику «Медобори» (Тернопільська область) проходив науково-практичний семінар «Збереження та відтворення природних екосистем у природних заповідниках та заповідних зонах установ природно-заповідного фонду». Представники Мінприроди, наукових та природоохоронних установ України зібралися з метою обговорення проблем порушення природних екосистем у межах природних заповідників та заповідних зон інших територій ПЗФ, зумовлених антропогенним впливом.

Під час робочих сесій було заслухано доповіді щодо проблем поширення чужорідних видів, антропогенного впливу та суцесійних змін в межах заповідних екосистем різних установ. За наслідками обговорення методичних підходів з мінімізації впливу антропогенних факторів, методів дослідження та контролю за розповсюдженням чужорідних видів, можливостей здійснення природоохоронних заходів з метою збереження цінних

природних біотопів, будуть підготовлені методичні рекомендації та матеріали.

Також в рамках роботи семінару проведено два практичних заняття на лісовій та степовій ділянках природного заповідника «Медобори».

Діяльність та досвід роботи Карпатського біосферного заповідника презентували науковці Юрій Беркела, Василь Покин'єреда та Руслан Глеб.

Семінар відбувся в рам-

ках проекту Європейського Союзу «Додаткова підтримка Міністерства екології та природних ресурсів України у впровадженні секторальної бюджетної підтримки».

Юрій БЕРКЕЛА, начальник відділу НДР та сталого розвитку КБЗ.

Учасники семінару

● ДОЛИНА НАРЦИСІВ

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Долина нарцисів увійшла до складу Карпатського біосферного заповідника в 1979 році. Її унікальністю є наявність найбільшої в Європі рівнинної популяції рідкісного високогірного виду нарцису вузьколистого, яка збереглася у рівнинній частині Закарпатської області на околиці м. Хуст, на висоті 175-185 м н.р.м.

Нарцис вузьколистий – рідкісний вид, який занесений до Червоної книги України, Бернської конвенції, Європейського червоного списку, а рослинні угруповання з його участю включені до Зеленої книги України. Велике значення для охорони нарцису має розпорядження Кабінету Міністрів України (2011) щодо внесення заповідного масиву «Долина нарцисів» до переліку Рамсарських угідь міжнародного значення. Крім нарцису вузьколистого, тут охороняється ще 23 види рідкісних та ендемічних рослин і 10 видів рідкісних тварин, які занесені до Червоної книги України та Міжнародних червоних списків.

Є низка сучасних загроз, щодо збереження Долини нарцисів, які пов'язані з інтенсивним господарюванням у

минулому та в сучасний період на прилеглих до заповідного урочища територіях. У першу чергу – це зміна гідрологічного режиму внаслідок глобальних кліматичних змін та збільшення водокористування місцевого населення на сусідніх територіях (влаштування штучних ставків, свердловин, водних резервуарів тощо). Додатковими загрозами для існування оселищ нарцису, як показав досвід, є припинення сінокошення та заростання лук чагарниками. До цього додається стихійний масовий туризм – витоппування, зривання та викопування нарцисів.

Включення Долини нарцисів до складу Карпатського біосферного заповідника створює умови для її охорони та збереження. Для регулювання рівня ґрунтових і поверхневих вод на деяких водотоках заповідного урочища було влаштовано серію шлюзів і загат. Реалізація КБЗ у Долині нарцисів відповідних природоохоронних заходів дозволить підтримувати лучні екосистеми Долини нарцисів у задовільному стані.

Микола ВОЛОЩУК,

завідувач ботанічної лабораторії КБЗ, кандидат біологічних наук.

ДЕНЬ ВІДКРИТИХ ДВЕРЕЙ

18 травня в рамках відзначення Міжнародного дня музеїв у Музеї екології гір та еколого-освітніх центрах «Центр Європи» і «Музей нарцису» Карпатського біосферного заповідника відбулися дні відкритих дверей.

Музей екології гір, що знаходиться на центральній садибі заповідника, є унікальним та єдиним в Україні. Музейна експозиція, яка займає понад тисячу квадратних метрів, складається з двох органічно поєднаних розділів – «Природні екосистеми Карпат» та «Історія природокористування в Українських Карпатах». У межах першого розділу в екологічному плані подається інформація про історію формування Карпатських гір, їх геологію, геоморфологію, основні типи ландшафтів, рослинний і тваринний світ, а також про гори в цілому – як своєрідні феномени природи тощо.

У другій частині експозиції розкриваються основні напрямки природокористування в Українських Карпатах – від

витоків заселення цих земель людиною, що розпочалося в пізньому палеоліті близько 20 тисяч років тому і до наших днів. Розкрита унікальність і самобутність традиційного гірського землеробства, лісокористування, полонинського господарства тощо, які є невід'ємною частиною культурного надбання українських горян.

Родзинкою цього дня було те, що екскурсії в Музей проводять учні рахівських шкіл. Цього року в ролі юних екскурсоводів виступили учні ЗОШ І-ІІІ ст. №4 м. Рахова. Юні природолюбці, що взяли участь у проведенні акції, були нагороджені пам'ятними подарунками.

Запрошуємо відвідати Музей екології гір та історії природокористування в Українських Карпатах.

Інтернеткористувачі мають змогу відвідати Музей при допомозі віртуальної екскурсії за адресою: <http://cbr.nature.org.ua/museum/tour/index.html>

Наталія КАЛЬБА, фахівець музею.

Вітаємо з роковинами від днів народження!!!

Роковини від днів народження святкували і урочисто відзначатимуть працівники Карпатського біосферного заповідника:

У червні:

ПАПАРИГА Петро Степанович, завідувач лабораторії екологічного моніторингу (14-го);

КОЗУРАК Алла Василівна, науковий співробітник ботанічної лабораторії (15-го);

БАРАНЮК Гафія Михайлівна, прибиральниця (15-го);

МОЙСЮК Михайло Михайлович, майстер з охорони природи (16-го);

ЮРКУЦ Павло Олексійович, начальник Рахів-Берлибаського відділення (22-го);

БОЧКОР Михайло Михайлоавич, інспектор з охорони ПЗФ (23-го);

ГРИЦЮК Іван Васильович, сторож (24-го);

МОЛДАВЧУК Іван Васильович, слюсар транспортно-енергетичної дільниці (25-го).

У липні:

ЩЕРБА Оксана Миколаївна, завідувачка центральним складом господарського відділу (6-го);

ПІПАШ Людмила Іванівна, науковий співробітник лабораторії екологічного моніторингу (27-го).

Хай здоров'я, радість і достаток,

Сиплються не мов вишневий цвіт

Хай малює доля з буднів свято,

І дарує Вам багато літ!

Дирекція, профспілковий комітет заповідника.

МІФИ ПРО ДЕЯКІ ТВАРИНИ

Тварини підживлюють нашу уяву як ніщо інше. Любимо слухати цікаві факти про них і передавати їх далі. І це стало набагато легше робити з появою Інтернету. Проблема в тому, що деякі з цих, так званих, фактів, насправді такими не є – вони являють собою міфи, омани і непорозуміння, як би ви їх не назвали. А через те, що тварини не дуже квапляться виправити наше про них уявлення, нам самим варто вивчити це питання і відокремити факти від вигадок.

Щипавки заповзають у вухо і зариваються у мозок?

Можете спати спокійно, це – вигадка. Щипавки (кірці) не залазять у вухо людей частіше, ніж інші комахи (для тих, хто раптом занепокоївся, відзначимо, що це відбувається вкрай рідко). І вони вже точно ніколи не зариваються в мозок. Якщо вони цього не роблять, як же вони тоді отримали таку назву? Одна теорія полягає в тому, що клешні, розташовані в задній частині комахи, також відомі як хвостові придатки, схожі на інструменти, які використовуються для проколювання вух. Інша теорія полягає в тому, що кінці їх крил за формою нагадують вухо, однак ці теорії ніхто не може довести або спростувати.

Проте, незалежно від походження їх назви, багато людей протягом століть вірили в розповіді, що щипавки відчувують надзвичайний потяг до людського вуха. Однією людиною, яка твердо вірила, що це було правдою, був грецький філософ Пліній Старший,

який вирішив, що кращим способом видалення щипавки з вуха було плювання в протилежне вухо, поки щипавці не доведеться піти.

Після ядерної війни в живих залишилися б лише таргани?

Таргани – це, безумовно, дуже витривалі тварини, в цьому не може бути ніяких сумнівів. Вони можуть залишатися живими під водою протягом цілого дня і жити без голови майже тиждень, але насправді, вони будуть першими комахами, які загинуть від радіоактивних опадів. Люди вмирають, отримавши радіацію в кількості 1 000 радів. Таргани, які вмирають лише коли отримують дозу в 20 000 радів, здаються нам неймовірно витривалими, проте їх здатність витримувати радіацію не йде ні в яке порівняння із здібностями інших комах, особливо деяких видів паразитичних ос (*Habrobracon hebetor*), які можуть витримати радіацію в 180 000 радів.

Далі буде...

(За матеріалами Інтернетвидань).

ВОВК І ЛЮДИНА: ЯК ДОСЯГТИ МИРНОГО СПІВІСНУВАННЯ?

Дика природа – це надскладний і тонко відрегульований механізм, де кожен компонент виконує свою специфічну і дуже важливу функцію. Непродумане втручання в роботу такого механізму, як правило, приводить до збоїв у його роботі.

Люди здавна, не маючи необхідних знань, намагалися підкорити дику природу і змусити її служити своїм інтересам. Так почалася війна людини з природою, яка триває до цього часу. І одним з найбільших ворогів серед представників дикої природи людина здавна вважає вовка.

Основними причинами ворожого ставлення людини до вовка є конкуренція за дичину, а також шкода, якої задають вовки тваринництву. Таку антипатію підігріває також досить поширена думка про те, що цей хижак небезпечний і для самої людини. Негативне ставлення до вовка, на жаль, нерідко підтримується навіть деякими науковцями.

З одного боку такі науковці підходять до екологічної ролі вовка з економічних позицій. Вони оцінюють розмір еколого-економічної шкоди, якої завдають вовки диким ратичним. На основі такого підходу навіть формуються наукові концепції про негативну роль вовка в біоценозах. Крім того, оцінки науковців часто фальсифікуються, коли оплачуються особами, зацікавленими у відстрілі вовків.

Такий підхід породжує програми і заходи боротьби з вовками, які часто прикриваються науковими термінами «контроль чисельності» або «управління популяцією». Оскільки ці програми не базуються на доброму знанні екології вовка, вони нерідко приводять до результатів, протилежних очікуваним.

Наявність вовків у екосистемі зовсім не означає, що вони винищать усіх своїх жертв. Мало того, відомо чимало випадків, коли популяції диких ратичних процвітають на фоні високої чисельності вовків. Є навіть приклади різкого збільшення чисельності диких ратичних на фоні високої або зростаючої чисельності вовка. Вони вказують на те, що взаємовідносини вовка і його жертв є дуже складними, і одностороння оцінка його діяльності не може бути об'єктивною.

Крім того, вовк як соціальний вид, має дуже складну соціально-просторову структуру популяції, а також одну дуже важливу особливість – тривалий (до 25-30%) період залежності молодняка від дорослих особин (це навіть довші, ніж у людей). Разом з вражаючою здатністю молодняка до навчання, така тривала залежність забезпечує основу для передачі основної соціальної та генетичної інформації від покоління до покоління.

Що відбувається у вовчій популяції при проведенні інтенсивного регулювання її чисельності? Через відстріл зменшуються середні розміри зграй, а кількість вовків-одинаків збільшується. Однак, це не веде до зменшення рівня хижацтва, оскільки пара вовків убиває так само часто, як група з 7-8 особин. Крім того, мисливський прес на вовчу популяцію робить вовків більш обережними і вони не повертаються

до впольованої здобичі, а шукають нової. Через це рівень хижацтва навіть зростає. Відстріл домінуючих самок веде до того, що спарюватися починають і другорядні самки, яким раніше не дозволяли це робити домінуючі. У зв'язку з цим збільшується кількість приплодів на популяцію і кількість вовченят у приплоді.

Відстріл зрілих особин порушує процес навчання і виховання молодих вовків, що змушує їх шукати легшої здобичі. Це нерідко приводить молодих недосвідчених вовків до тваринницьких ферм і робить їх шкідниками тваринництва. Таким чином відстріл вовків часто не дає очікуваних результатів, а інколи навіть збільшує шкоду від них.

У той же час така «регуляція», руйнуючи складну соціально-просторову структуру вовчої популяції, завдає їй значної, часом непоправної шкоди. Незважаючи на свою оспівану зоологами екологічну пластичність, багато вовчих популяцій у Європі не витримали людського «регулювання».

Крім того, грубе регулювання популяції вовка як тварини, яка володіє високо розвиненим інтелектом, експресивністю і незвичайною емоційністю стає етичною проблемою. Братися за контроль чисельності вовків варто тільки в тих рідкісних випадках, коли є солідні, неспростовні біологічні та економічні аргументи і немає ніяких інших альтернатив. Поводитися з вовком по іншому несправедливо. Така висока вихідна позиція знаходиться нині у повній відповідності зі ставленням до інших високочутливих створін, таких як кити, дельфіни, горили і шимпанзе. Прийшла пора так само ставитися і до вовків.

Автор цих рядків запрошує широкий загал читачів «Вісника Карпатського заповідника», які не байдужі до вовчої проблеми, долучитися до обговорення цієї непростой теми на сторінках газети.

Ярослав ДОВГАНІЧ,
завідувач зоологічної лабораторії
Карпатського біосферного заповідника.

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),
Ярослава Пилип'юк (редактор),
Василь Покин'єв,
Юрій Беркела,
Дмитро Сухарюк,
Ярослав Довганич,
Іосип Бундзяк,
Олег Борик (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Газету віддруковано в Ужгородській міській друкарні,
вул. Руська, 13.

Замовлення № _____

Тираж – 1300 примірників.

Газета виходить раз на два місяці.

Свідоцтво про державну реєстрацію Зт № 401 від 25.01.2006 року